

УДК 001.89

Ю.О. Шабанова, д-р філос. наук, проф.

Державний вищий навчальний заклад „Національний гірничий університет“, м. Дніпропетровськ, Україна, e-mail: jshabanova@ukr.net

УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЮ НАУКОЮ: ДУХОВНО-ЦІННІСНИЙ ВИМІР

Yu.O. Shabanova, Dr. Sci. (Philos.), Professor

State Higher Educational Institution "National Mining University", Dnipropetrovsk, Ukraine, e-mail: jshabanova@ukr.net

MODERN SCIENCE MANAGEMENT: SPIRITUAL VALUES ASPECT

В основу статті покладено проблему сучасного стану науки, яка потребує філософського переосмислення та соціокультурних змін. Автор пропонує через ревізію об'єкту, предмету та мети науки передивитися її призначення в еволюційному становленні культури. Із цього приводу наводиться історико-філософський аналіз виникнення та розвитку сциєнтистської парадигми, яка дійшла своєї кульмінації в позитивістському вченні ХХ століття. Виходячи з ідейних обмежень цієї парадигми, автор статті має на меті сформулювати основи еволюційного розвитку науки майбутнього через формування принципів управління наукою. Використовуючи методи компаративістського та системного аналізу щодо сучасних теорій управління наукою, автор дослідження формулює принципи організації наукової діяльності, впровадження яких сприяє відродженню фундаментальних підходів у науковому середовищі.

У статті підкреслюється прогресивне значення університетської науки, яка, на відміну від корпоративно-закритого середовища академічної науки, має свої переваги, що полягають у наступному: розширена сфера спадкоємності наукових шкіл, які мають своє продовження в молодих послідовниках, зрощених у межах університету; творча атмосфера постійно діючих конференцій, семінарів, учених рад, активними учасниками яких є не тільки визнані фахівці, а і молоді вчені (у тому числі і студенти). Автор статті вказує на деякі вади університетської науки, подолання яких сприятиме її розвитку.

Звертаючись до визначення науки як способу відкриття нових знань автор підіймає питання їх критеріїв, що вирішуються через співставлення понять, таких як „знання-інформація“, „знання-думка“, „знання-гадка“ тощо. Статус дослідницького університету, концептуальною основою якого є синтез освіти-науки-промисловості, визнається найбільш прогресивною формою втілення нових можливостей науки. У цьому зв'язку автор спирається на проект Берлінського університету, який послідовно втілює пропозиції Вільгельма Гумбольда щодо органічної єдності „чистої науки“, запитів суспільства та інтересів окремої людина.

Доходячи до висновку щодо нагальної потреби антропологічного повороту в науці, автор статті підкреслює необхідність підсилення етичного аспекту науки та акцентуації вимог до особистісних якостей менеджера науки, вказуючи на десять основних принципів його діяльності та критерії формування наукової еліти майбутнього.

Ключові слова: наука, управління, етика, університетська освіта, духовність, особистість

Значення науки для розвитку сучасного людства складно переоцінити. Техногенний соціум тримається на прагматичних втіленнях здобутків науки. Системне мислення, що покладено в основу загальних світоуявлень, є результатом становлення епістемології останніх століть як теорії наукового пізнання. Фундаментальна наука, що покликана відтворити загальну картину світу, формує цілісне бачення універсальних закономірностей. Тому наука – це, перш за все, систематизація та об'єктивізація знань, що мають стати орієнтирами розвитку свідомості та соціальної розбудови.

Але ж наука, як і будь-яка сфера культури, обмежена своїм завданням, предметом та методами. Наука має на меті пізнати закономірності фізичного світу, її предмет – закономірності, взаємозв'язки, устрій фізичного світу. Методи продиктовані предметом –

це, перш за все, доведення – чи то теоретичне, чи то практичне. Усе, що не можна довести – не вважається науковим. Так фізика вирішує питання як влаштована чи здійснюється та чи інша закономірність. Але ж її не турбує чому так відбувається (чому так існують усі можливі речі і чому вони взагалі можливі, а головне – що виступає глобальною детермінантою телеологічного устрою всесвіту)?

У межах постпозитивізму, що прагне подолати нігілізм логічного позитивізму, замість принципу верифікації вводиться поняття „спростування, як спосіб перевірки гіпотез та відділення наукового знання від ненаукового“. Після того, як К. Поппер виявляє обмеженість цього принципу, він приходить до ідеї конвенціоналізму – як відмови від визнання об'єктивності наукового знання, у наслідок чого вчені приходять до домовленості та об'єднуються в розумні картини світу, методів дослідження, стиля мислення як прибічники загальної наукової парадиг-

ми. Така домовленість дає підстави постмодерну через негачію позитивізму стверджувати обмеженість науки в абсолютних можливостях пізнання. Виходячи з цього, формується визначення науки як рівня чи ступеня незнання, який в обмежених формах та методах пізнання відтворює емпіричну картину світу.

Нагадаємо, що наука в такому обмеженому вигляді щодо предмету та методу пізнання, як ствердження позитивно доведених фактів та їх системного викладення, існує трохи більше чотирьох століть. Ця сциєнтистська парадигма почала формуватися з XVII століття і вже сьогодні переживає необхідність ревізії такого погляду. Так античність, за часи якої з філософського питання „що є субстанція” і народилась інтенція осмислювати навколишні закономірності, прагнула системно бачити світ і зрозуміти його в універсально-космологічних універсаліях. В античності закладалась фундаментальність світопізнання, в якому міфо-філософське розуміння всесвіту ще далеке від емпірико-досвідних форм пізнання. Середньовіччя відкриває цікавий погляд на пізнання світу, не обмежуючи його лише емпіричними чи умоглядними фактам. Середньовічна наука формує цілісний погляд на богостворений світ, де рівень незнання залежить від рівня свідомості людини, який відкриваються богостворені істини. Поєднавши в собі елементи ірраціонального і раціонального досвіду, алхімія спрямована на відтворення гармонії між внутрішнім світом людини з космічними (схід) чи божественними (захід) нормами. Ренесансний синтез теології, космогонії та антропософії через неоплатонічне вчення, формує зразок цілісного пізнання, де етико-ціннісні орієнтири збагнення гармонічної єдності людини та світу виступають зразком наукового мислення. Лише XVII століття містить у собі інтенції розмежування проблеми. Мислителі Нового Часу прагнуть відділити межі досвіду та спекуляції, диференціювати питання, на які можливо відповісти точно, від тих, на які такої відповіді надати неможливо. Розробивши поняття науки в сучасному її розумінні, Новий час сформував сциєнтистську парадигму, яка вже через чотири століття переживає свою кризу.

Таким чином, вимоги до науки, в якості безпосереднього прагматичного втілення її результатів, позбавляють її основної ознаки – фундаментальності. Можливість зберегти статус науки як форми світобачення в межових та універсальних закономірностях дає підстави для надії її еволюційного, якісно нового рівня розвитку. Саме тому наука не повинна обмежувати себе суто прикладними завданнями. Втрачаючи універсальність, наука наближається до сфери обслуговування, розвиваючи сервісні технології. У цьому зв'язку, управління наукою і є та сфера, що визначає її основні спрямування, прагнення, цілі та завдання.

Говорячи про управління наукою, ми стикаємося зі складностями критеріїв його оцінки. Чи можливо всю наукову діяльність підкорити законам управління? Чи не є менеджмент у науці своєрідним обмеженням творчої свободи та імпульсів геніальних прозрень учених? Чи завжди науковий керівник в змозі

охоплювати широкий спектр новацій співробітників наукового колективу та продуктивно управляти їх формалізацією?

Враховуючи специфічність наукової діяльності, яка ґрунтується на прагненні постійного відкриття нового знання, управління наукою стає майже не найскладнішою сферою соціального простору, яка вимагає тонких підходів та обережного ставлення. З іншого боку, необмеженість діяльності в цій сфері містить у собі небезпеку самовпевнених перебільшень та хибних стверджень.

Типова помилка сучасності полягає в тому, що до управління наукою залучаються ті ж самі адміністративні методи, що і для будь-якої іншої соціальної сфери, не враховуючи її специфічність, що полягає в площині еволюційних вимірів. Саме ці адміністративні методи вступають у протиріччя з творчою природою наукової діяльності та особистісної відповідальністю керівника наукової спільноти. Такий підхід демонструє обмеження системою, в якій людина, як головний суб'єкт наукового пошуку, стає гвинтиком, а відтак позбавляється наукової інтенції незалежного найоб'єктивнішого пізнання. Наука – це живий організм і механічні методи вбивають її.

З іншого боку, для фундаментальної науки не підходить розрахункова структура, яка активно впроваджується в сучасному соціумі. Вона загрожує втратою самосуті науки, яка стає сервісною обслуговуючою сферою. Наука та бізнес речі якщо не протилежні, то ніяк не близькі. Неможливо допустити, щоб бізнес чи олігархи диктували напрями та форми організації науки.

Фундаментальна наука не повинна займатися впровадженням своїх результатів. Вимоги безпосередньої користі, що покладено в основу бізнес-технологій організації науки, засновані на відсутності розуміння її сутності. Від об'єктивності фундаментальної науки буде залежати і якість, і спрямованість прикладної науки. Тому не можна замовляти чи купувати наукові результати.

Якщо ми бажаємо, щоб фундаментальна наука мала шанси на свій вільний розвиток, а не залежала від кишені олігарха, яким керує єдина мета – збільшити свій капітал, а відтак, максимально кон'юнктурно використати наукові технології на соціальному рівні, наука повинна мати потужну матеріальну державну підтримку.

Ще в 1842 році Ф. Хасслер, один із відомих менеджерів науки США, висунув наступні принципи, що стосуються організації науки:

1. Підтримка вченим повинна проводитися на довгостроковій основі, без обмежень у часі, тому що вчений не повинен пристосовувати дослідження до календарних строків бюджету.

2. Учений має право на вільний вибір напрямку та мети дослідження. Особливо це стосується ідеологічних чи економічних обмежень.

3. Свобода публікацій – необхідна умова наукової діяльності.

4. Забезпечення постійного зв'язку вчених з міжнародною спільнотою – основа їх плодотворної діяльності.

Серед найбільш продуктивних форм організації наукової діяльності на сучасному етапі, на нашу думку, представляється форма університетської науки. По-перше, університет зберігає досягнення академічних шкіл та випробувані часом кращі здобутки в галузі. По-друге, акумулює наукову традицію (учені ради, наукові видання, захисти дисертацій, семінари та конференції). По-третє, це спадкоємність, завдяки якій наукові школи підтримують своє існування, мають можливість із кращих студентів сформувати наступних науковців.

Але організація університетської науки має й свої вади: 1. У вітчизняній вищій школі професор переважаний аудиторною діяльністю, а до того ж ще і рутинною документациєю. Кількість аудиторних годин, що перевищує показники західних університетів у декілька разів, не залишає часу для зосередження на наукових дослідженнях. 2. Фінансова залежність наукових досліджень і взагалі функціонування ВНЗ жорстко обмежує навіть ті кошти, що отримані університетом із небюджетних форм навчання. 3. Університетська наука обмежена технічними можливостями та лабораторними умовами. Тому фінансова самостійність університетів – це вимога часу!

Повертаючись до сутності науки як простору відкриття нових знань, саме в межах питань університетської науки та її існування в межах освітянського простору, необхідно визначитись, що є нові знання, до яких прагне і наука і освіта, як сфера формування здатностей отримувати нове знання.

Для визначення нового знання необхідно чітко розрізняти межі:

1) між знанням та тим, що знанням не є, хоча може сприйматися за знання, а саме – інформацією, думкою чи гадкою;

2) між знанням та мисленням, без якого знання не можуть існувати, але ж все ж таки знанням не є. Знання – це зафіксований, об'єктивно доведений, систематизований результат, а мислення це процес, який має свої закономірності, що розвиваються в становленні;

3) між знанням та іншими формами організації мислення – знаками (схемами), проблемами, задачами, які не є закінченим результатом, а виступають проміжними складовими на шляху отримання знань.

Прогресивним з цього приводу представляється статус дослідницького вищого навчального закладу, концептуальна єдність якого у вигляді синтезу освіти та науки виступає зразком еволюційних змін у цій сфері.

Саме тому в основу менеджменту науки необхідно покласти не механізми та структури управління, а кардинально звернути увагу на тих, хто робить науку сьогодні, тобто, на особистість ученого і не просто вченого, а того хто бере на себе відповідальність за керування науковими проектами та дослідницькою діяльністю в цілому від завідувача відділом чи кафедрою до профільного міністра. Реалізація цих задумів можлива на умовах формування свідомості науковця нового зразка, його особистісних якостей альтруїстичного характеру.

Одним з актуальних питань, у цьому зв'язку, виступає проблема взаємозв'язку науки та етики, що формує якісні зміни в гносеологічному базисі пізнання. У зв'язку з цим треба відзначити, що протягом усієї історії людства етика не була ефективно вписана в науковий контекст і, як наслідок, у сферу освіти, що базується на науках. Це призводить до імморалізації та витіснення етики на задвірки науки. У наслідок цього етика сьогодні відсутня серед сенсоформуючих доміант сучасної науки. Без етики наука не здібна взяти на себе відповідальність за свої дії та спрямування. Етика – це єдина панацея від усіх негараздів і кризових явищ у науці, починаючи з прагматичного налаштування на позитивістську методологію в науковому світогляді і закінчуючи втратою головного суб'єкту науково-дослідницьких процесів, тобто – людини.

Аналізуючи причини відчуження етики від сучасної освіти, треба звернутися до історії науки ХХ століття, протягом якого інтенсивно розвивалися фізико-математичні та технічні науки, від яких соціальні науки відставали, приблизно, на п'ятдесят років. У зв'язку з цим, наука сприймається як фактологія. Тоді як етика, так само як і філософія в цілому, носить не базово-фактологічний, а метанауковий характер, що виносить її за межі наукового простору. Із часом наука відчуває необхідність у методології, бо теорія при фактах не може здійснитися без метапринципів, які осмислюються людиною. Ідеал абсолютно достовірного знання був порушений, виходячи з чого, учені були вимушені поводитися вибірково.

Етика – це та частина методології, що безпосередньо пов'язана з осмисленням цінностей у науковій проблематиці. Але ж ця сфера відсутня в фізиці чи математиці, її місце – гуманітарно-суспільна сфера наукового пізнання, яка, нажалі, не займає визначальних позицій у прагматично налаштованому світі в цілому і в науках зокрема, що забезпечує цей прагматизм. Як слідство, можна констатувати, занепад етики – не тільки в науці, а і в освіті, що ґрунтується на науковій фактології. Занепад етики болісно вплинув на еволюцію сучасної цивілізації. Відтак, зволікання етичної революції в науці в умовах суспільного ризику вкрай небезпечно. Але ж, що можуть зробити етики в умовах відчуженості від магістрального шляху еволюції науки? Американський мислитель Дж. Роулс у своїй праці „Теорія справедливості“ подолав розділення між етикою та суспільними науками, завдяки чому були створені передумови щодо переведення етики зі сфери метафізики у сферу філософії науки. Ю. Габермас та К.О. Апелль втілили концепт дискурсивної етики, згідно якої моральні положення виробляються в процесі ретельно організованого дискурсу. Так 40 років потому виникає етичний синтез, що дає надію на суттєві зміни в положенні етики. Цей синтез полягає в значно перспективнішому поєднанні німецького кантіанства, англійського утилітаризму та американського прагматизму як між собою, так і з суспільними науками та містить суттєві передумови переведення етики з метафізики в науку та

освіту. При цьому, треба підкреслити, що не метафізичні, а метанаукові ракурси етики містять у собі можливість надати етиці екзистенційний сценарій практичного формування цінностей та сенсів розвитку науки. Саме тоді етична компетенція стане визначальною на шляху навчання та формування науковця-дослідника, а вища освіта у своїх реформістських пошуках не буде займатися імітацією корисної діяльності, змінюючи форми шляхом злочинного зменшення гуманітарних дисциплін, а визначить етичний зміст та моральну відповідальність основними чинниками її парадигмальної трансформації.

У зв'язку з цим набуває актуальності проект Берлінського університету, що послідовно втілює пропозиції Вільгельма Гумбольда, який запропонував створення збалансованої системи, відповідно як інтересам „чистої науки”, так і соціальним запитам суспільства, що, перш за все, пов'язано з внутрішнім світом окремої людини. „За проектом Гумбольда, Університет повинен був прийняти на себе культурну функцію, покладену на неї державою: пошук об'єктивного культурного сенсу держави як історичної величини та одночасно моральне виховання громадян-суб'єктів, як потенційних носіїв цієї ідентичності“ [1].

Так основне питання щодо розвитку сучасної науки полягає у площині антропологічної проблематики, що безпосередньо пов'язана з кризою ідентичності сучасного науковця. Криза як у науково-освітній сфері, так і в соціумі в цілому, торкнулася, перш за все, фундаментальних цінностей, що пов'язані з індивідуальним буттям людини. Актуалізація цих цінностей можлива в контексті екзистенційних вимірів соціальних процесів, в яких відбувається творче становлення та самоусвідомлення особистості, відтворення свого „Я” в межах соціальної ідентичності, де визначальними орієнтирами виступає суспільство, професія, мова, національність. „Виявом фундаментальної екзистенційної сучасної людини стала криза самоідентичності – кардинальне порушення органічності всіх складових людської життєдіяльності, втрата надійних, усталених, раціонально вивічених, освячених традицією життєво значущих орієнтирів універсуму людського буття (на рівні соціальних структур, культури індивідуальної екзистенції, мислення, ціннісних орієнтацій, моральних імперативів, психологічного здоров'я тощо)“ – слушно підкреслює В. Табачковський [2, с. 242]. Причина нівелювання екзистенційно-особистісного підходу в науково-освітньому просторі, з одного боку, криється в уніфікації індивідуальної сутності людини філософією Модерну, де індивідуальне „Я“ розглядається як діалектична частина єдиного цілого. З іншого – у парадигмальних настановах ХХ століття, що, за концепцією Г. Маркузе, представлено у вигляді одновимірного суспільства та одновимірної людини в розвинутих індустріальних країнах. Отже технологічна цивілізація і, відповідно до неї, прагматично спрямована наука обертаються духовно-ціннісними втратами людської особистості, відмовляючись від головного критерію її становлення, що вимірюється рівнем духовності.

Так в основу сучасних вимог до управлінця науки будь-якого рангу, перш за все, необхідно покласти принцип духовності. Поняття духовності методологічно однозначно не визначене і, в силу своєї абстракції, позбавлене чіткого розуміння. Поширене уявлення про те, що духовність – „це категорія людського буття, що виражає його здатність до творення культури та самотворення“ [3, с.179], представляється недостатнім, у силу позбавлення аксіологічної та етичної складової. Розширення такого погляду зустрічаємо у А. Лосева, який, спираючись на її креативно-трансцендуючий характер, трактує духовність як міфотворчість [4]. Акцентуація аксіологічних вимірів у розумінні духовності С. Кримського, наближує це поняття до соціально-етичного контексту [5]. Релігійна компонента екзистенційного погляду на духовність М. Бердяєва виявляє абсолютну свободу як виток духовності [6]. Спираючись на надані визначення, методологічною основою дослідження є авторське розуміння духовності як буттєвої якості людини, що демонструє ступінь прагнення до трансцендентного, як рівень подолання матеріально-егоцентричної обмеженості чи соціально-прагматичної обумовленості. Спрощено, духовність – це рівень альтруїзму, що виступає бінарною опозицією егоїзму.

Так менеджер науки у своїх адміністративно-особистісних стосунках та наукових проектах генеральною стратегією обирає позбавлення егоцентричної зацікавленості. Виходячи з цього, формуються похідні принципи науковця-управлінця науки, що надані нижче:

1. Принцип професійної авторитетності, що досягається не прагненням визнання чи отриманням звань та посад, а постійною підтримкою професійного рівня відповідно до сучасних світових наукових тенденцій, фундаментальним підходом до наукових досліджень як відтворення істинної картини світу в граничних можливостях людського розуму.

2. Принцип креативності, як можливість розширювати межі наукових досліджень до евристичних парадигмальних бачень, самодіяльності, як прояв особистісної ініціативи, що реалізується завдяки творчій мотивації, свободи вибору напрямку діяльності, критеріїв оцінки результатів наукових досліджень.

3. Принцип відповідальності за наслідки наукових рішень, як спроможність до етичної експертизи наукових проектів та їх наслідків у межах еволюційних завдань науки, що визначає аксіологічну складову науки, без якої професійна свідомість втрачає свій позитивно-еволюційний сенс.

4. Принцип спадкоємності, де науковець-керівник виступає в якості нащадка наукової школи, а також створення атмосфери творчого становлення для молодих учених, сприяння майбутньому становленню наукових шкіл. Підтримання творчого здійснення системи збереження та передання знань – наукових шкіл, в яких відстоюються та кристалізуються продуктивні форми наукових досягнень.

5. Принцип командного управління, як колективу однодумців, що об'єднанні науковим інтересом на протидію авторитарному принципу управління науковим колективом та атмосфери суперництва.

6. Принцип цілісності, як бачення міждисциплінарних зв'язків та багатовекторної єдності наукових досліджень.

7. Принцип соціальної взаємодії, що містить у собі не тільки і не стільки прагматично-прикладну сферу реалізації результатів науки, а скоріше виступає в якості світоглядної функції, що розширює межі світоуявлення. Цей принцип формується на підставі гнучкої комунікативності як у міжособистісних стосунках (створення атмосфери свободи поглядів та вільного вибору кожним науковцем команди), так і в загально-наукових стосунках (відкритість до протилежних наукових поглядів, відсутність категоричних стверджень, обґрунтованість рішень як можливість продуктивного діалектичного наукового розвитку).

8. Принцип самоорганізації, що містить у собі не тільки індивідуальні форми наукової діяльності, а і самоорганізацію кола однодумців (колективи, круглі столи, диспути, неформальні діалоги), що протистоїть штучно створеним формальним науковим структурам. Принцип самоорганізації – це здатність управління підтримувати життя складного організму, що живе та розвивається за своїми законами. Стрижнем цієї сфери виступає інтуїтивне відчуття глибини істини, що гіпотетично виступає основою нових наукових прозрінь та органічно керує формальними змінами в колективі.

9. Принцип послідовності, як здатність предметно відстоювати свої наукові позиції в умовах кон'юнктурної нестабільності чи соціально-політичних змін (зміни вищого керівництва, політичних систем, влади в цілому).

10. Принцип антропо-соціальної прозорості, як здібності відчувати органічну структуру колективу (природні здібності кожного науковця) і його функції в державних та національних проектах, ефективно формувати структурні обов'язки та ієрархічну побудову командної роботи.

Враховуючи те, що наука за своєю суттю є самодіяльною (в іншому випадку вона втрачає свою самоцінність), треба відзначити, що для очікування нових управлінців науки слід на державному рівні замислитися про систему їх підготовки, яка покликана відібрати наукову еліту за критеріями духовності, еволюційний рівень розвитку свідомості якої сприятиме не тільки ренесансу фундаментального статусу науки, але й зробить вагомий внесок у духовний розвиток людства, що прагне рятівних орієнтирів соціального сценарію.

Список літератури / References

1. Гумбольд В. О внутренней и внешней организации высших научных заведений в Берлине / Гумбольд В. // *Неприкосновенный запас*. – 2002. – №2 (22), – С. 3–7. ISBN 5-86793-037-8

Gumbold, V. (2002), “On internal and external organization of higher educational establishments in Berlin”, *Неприкосновенный запас*, no.2(22), pp. 3–7. ISBN 5-86793-037-8.

2. Табачковський В.Г. Антропокультурне та соціокультурне у людському світовідношенні / Табачковський В.Г. // *Філософська і соціологічна думка*. – 1996. – №3–4. – С. 240–244. ISSN 0235-3512

Tabachkovskiy, V.G. (1996), “Anthropological and cultural in human Weltanschauung”, *Filosofska i sotsiologichna dumka*, no.3–4, pp. 240–244.

3. Хамітов Н. Духовність. / Хамітов Н. / *Філософський енциклопедичний словник*. – К.: Абрис, 2002. – 179 с. ISBN 966-531-128-X

Khamitov, N.V. (2002). “Spirituality”, *Filosofskiy entsiklopedichnyy slovnuk* [Philosophy Encyclopaedia], K.: Abrus, 179 p. ISBN 966-531-128-X

4. Лосев А.Ф. Диалектика мифа / Лосев А.Ф. // *Философия. Мифология. Культура*. – М.: Политиздат, Кн. 1. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. ISBN 5-244-00969-9

Losev, A.F. (1991), “Dialectics of a myth”, *Filosofia. Mifologia. Kulytra*, Politizdat, Moscow, Russia. ISBN 5-244-00969-9.

5. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / Кримський С.Б. – К.: ПАРАПАН, 2003. – 240 с. – ISBN 966-8210-07-7

Krumskiy, S.B. (2003), *Zaputu filisofskukh smusliv* [Philosophy meanings request] PARAPAN, Kyiv, Ukraine, 240 p. ISBN 966-8210-07-7.

6. Бердяев Н. Философия свободного духа / Бердяев Н. – М.: Республика, 1994. – 480с. – ISBN 5-250-02453-x.

Berdiaiev, N., 1994, *Filosofia svobodnogo dycha* [Philosophy of free spirit], Respublika, Moscow, Russia 480 p. ISBN 5-250-02453-x.

В основу статті положена проблема сучасного стану науки, которая нуждается в философском переосмыслении и социокультурных изменениях. Автор предлагает через ревизию объекта, предмета и цели науки пересмотреть её предназначение в эволюционном становлении культуры. В этой связи применяется историко-философский анализ возникновения и развития сциентистской парадигмы, кульминация которой наблюдается в позитивистском учении XX столетия. Исходя из идейных ограничений этой парадигмы, автор статьи ставит задачу сформулировать основы эволюционного развития науки будущего путём определения принципов управления наукой. Используя методы компаративистского и системного анализа современных теорий управления наукой, автор исследования формулирует принципы организации научной деятельности, на основе которых возможно возрождение фундаментальных подходов в научной среде.

В статье подчёркивается прогрессивное значение университетской науки, которая, в отличие от корпоративно-закрытой среды академической науки, имеет свои преимущества, которые заключаются в следующем: расширенная сфера преемственности научных школ, которые находят своё продолжение в мо-

лодых последователях, выращенных в университете; творческая атмосфера постоянно действующих конференций, семинаров, учёных советов, активными участниками которых являются не только признанные специалисты, но и молодые учёные (включая студентов). Автор статьи указывает и на некоторые недостатки университетской науки, преодоление которых может содействовать её развитию.

Обращаясь к определению науки как способа открытия новых знаний, автор обращается к проблеме их критериев, через сопоставление таких понятий как „знания – информация“, „знания – мысль“, „знания – мнение“. Статус исследовательского университета, концептуальной основой которого является синтез образования-науки-производства, определяется наиболее прогрессивной формой реализации новых возможностей науки. В этой связи автор опирается на проект Берлинского университета, который последовательно реализует предложения Вильгельма Гумбольда относительно органического единства „чистой науки“, запросов общества и интересов каждого человека.

Делая выводы о насущной потребности антропологического поворота в науке, автор статьи подчёркивает необходимость усиления этического аспекта науки и акцентуации требований к личностным качествам менеджера науки, указывая на десять основных принципов его деятельности, а также критерии формирования научной элиты будущего.

Ключевые слова: наука, управление, этика, университетское образование, духовность, личность

The problem of a modern condition of a science which requires philosophical reconsideration and sociocultural changes is put in a basis. The author suggests through audit of object, subject and purpose of a science to reconsider its applicability in evolutionary formation of culture. Therefore, it is applied historical and philosophic analysis of appearance and development scientific paradigm culminated in the positivistic doctrine of XX century. In terms of ideological restrictions of the paradigm, the author of the article puts the task of defini-

tion of bases of evolutionary development of the science of the future by definition of principles of science management. Using methods of comparative and system analysis of modern theories of science management, the author formulates principles of the scientific activity organization on the basis of which revival of fundamental approaches in the scientific environment is possible.

In the article progressive value of the university-based science, in contrast to the closed corporate science, has the following advantages: more options for continuity of scientific schools which find the young followers brought up at the university; a creative atmosphere of permanent conferences, seminars, academic councils open for participation of young scientists including students. Also the author specifies some disadvantages of the university-based science, overcoming of which can contribute into its development.

Addressing to definition of a science as way of opening of new knowledge, the author addresses to a problem of its criteria, through comparison of such concepts as ‘knowledge-information’, ‘knowledge-idea’, ‘knowledge-opinion’. The status of research university as a synthesis of education, science and production is the most progressive form of realization of new opportunities of the science. That is why the author relies on the project of the Berlin University which consistently implements Wilhelm Gumbold’s offers concerning organic unity of a pure science, society needs and interests of each person.

Drawing conclusions about a urgent need of anthropological turn in a science, the author of article emphasizes necessity of strengthening of ethical aspect of the science and accentuation of requirements to personal qualities of a science manager, specifying ten main principles of his activity, and criteria of formation of scientific elite of the future.

Keywords: science, management, ethics, university education, spirituality, person

Рекомендовано до публікації докт. пед. наук В.В. Приходько. Дата надходження рукопису 18.05.11